

Előfizetési díj.

Videkekre postán vagy helyben házhoz
horváva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra helyben	1 „

Videkről egy hónapra előfizetést nem fogad-
hatunk el.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy annak
tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30kr
Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvez-
ményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haase
stein et Vogler
Wien
Wallischgasse Nr. 10.

Nyilttéri cikkeik

garmond sora után 25 kr. ártendő

Szerkesztői szállás:

Belkirály-utca szeglet trencsini-vár 7. szám hová a lap szel-
lemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjazatnak.

Késziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetés-
küldendők.

ELOFIZETESI FELHÍVÁS

„KELET” politikai és közgazd. napilap

1874. második fél évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar
kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra
előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legczélseztübben pos-
tai utalvánnyal kiadó Stein János könyv-
kereskedésbe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tiszteltepéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala

Az országházból.

Budapest, november 23.

(M. A.) A képviselőház adóügyi bizottsá-
ga mai ülésében letárgyalta a vasuti s gőz-
hajózási szállítás megadóztatásáról szóló tör-
vényjavaslatot.

Volt alkalmunk már egy ízben megemlé-
kezni lapunk hasábjain a törvényjavaslatról.
Említők, hogy nem várjuk ugyan tőle azon je-
lentékeny financialis eredményt, melyet apénz-
ügyminiszter tervezete szerint ezen új adó nem
behozandó lesz; hogy nevezetesen még az ed-
digi szállítási kimutatások szerint is csak vér-
mes számításokkal lehet ezen adónemnél négy
millió forintnyi jövedelmi szaporlatot fölvenni.

„KELET” TÁRCZÁJA.

A kolozsvári torna-vivoda-egylet keletkezésének története.

III.

(Folytatás.)

Nagy látogatottságnak örvendett ez időtá-
ban a vivoda s nemcsak testedző, férfias mulatságokban
gyakorolta magát ottan a fiatalság, hanem jótékony
céllal működésével a közönség osztatlan elismerését
is kiérdemelte. Így az 1833—1835-iki tűzvészek
alkalmával nyomorba döntöttek felségelésére a szin-
házban fegyverviadalt, a Redoute épületében táncvíg-
almat rendeztek s a bejött jövedelemmel, a nyo-
morba süllyedt családoknak fájdalomkönyveit szá-
rították föl.

Ily hatásos működés után huszonhat hazafi,
élőkön Kendeffy Ádámmal s Wesselényi Miklóssal,
bölöni Farkas Sándor buzgó fáradozása folytán —
egyenként 400 frtot ajánlottak föl 1834-ben, a nem-
zeti vivóiskola állandó megalapítására, oly kikötés-
sel, hogy a vivóiskola igazgatósága évenként 20 ifj-
jut nevezzen ki, az intézetben való ingyen tanulha-
tás végett. Az 1834-ben kelt alapítvány-levél, mely
bölöni Farkas Sándor kezírása s melyet Kendeffy
s Wesselényin kívül Teleki Demokos, Jósika Lajos,
Bethlen Farkas, b. Bornemisza János, Béli Ferencz,
ifj. Wesselényi Farkas, Mikes János, gr. Teleki
Mihály, Bethlen Domokos, Mikes Károly, br. Hor-
váth Ferencz, ifj. Wesselényi Ferencz, Toldalagi
Ferencz, Gyulai Lajos, Szilvási Miklós, br. Bornem-
isza Ignác, Degenfeld Ottó, Teleki Elek, Kemény
Domokos, Bánffy Miklós, Huszár Károly, Bánffy
Zsigmond, Kemény György, Bálint József irtak alá,
következőleg hangzott:

„Alólírt, a Kolozsvártt folyamatban levő nem-
zeti vivóiskola állandó alapítására ígerek és fizetni
tartozom 400 azaz: négy száz forintot az edzőpénz-
ben; ezen alapítvánnyal főképpen oda célozván,

De említők azt is, hogy e törvényjavas-
lat a pénzügyminiszter által előterjesztett ösz-
szes adóemelési s új adónemek behozatalát
célzó javaslatok közül talán legkevésbé eshe-
tik érdemleges kifogás alá, s mindenesetre több
benső jogosultsággal bír a többin.

Alig nyerte vissza az ország önrendelke-
zési jogát s azonnal egész erejével hozzá kez-
dett vasúthálózatának kiépítéséhez. Anyagi esz-
közeinek legnagyobb mérvű felhasználásával,
számtalan millióra menő összegek beruházásá-
val, nagy és terhes kölcsönök kötésével jutha-
tott csak el odáig, hogy heted fél év alatt nem
kevesebb, mint ötszáz milliónyi vasutat adjon
át a forgalomnak. Állambáztartásunk chronicus
baja, a deficit, tulnyomólag e rohamos gyors-
sággal folytatott vasuti építkezésekből eredt;
annak elkerülhetlen szüksége, hogy az állam-
háztartás egyensúlyának helyreállítása céljából
ismét a polgárok hazafias áldozatkészségére
kell apellálni, leginkább abban találja kutfejét,
hogy vasutaink kamatbiztosítás s más költsé-
gek fejében évenként nem kevesebb, mint husz
millió erejéig veszik igénybe az állam-
pénztárt.

Készséggel elismerjük, hogy lehet igen is
nyomós érvekkel kárthatatni eddig üzött vas-
uti politikánkat, melyet nem vezetett tervsze-
rűség, nem előre megállapított rendszer, hanem
vajmi gyakran tulysulva vergődő helyi vagy
épen magánérdek; habozás nélkül bevalljuk
azt is, hogy a vasutak adminisztrációjának he-
lyes irányu reformja s nevezetesen a kisebb
vasutak kezelésének csoportosítása által jelen-
tekenyen csökkenthető lesz a vaspálya igényel-
te államsegély összege. Azonban a bevégzett
tényekkel szemben hasztalan minden okosko-
dás. Meghajolva azoknak kérelhetlen logikája
előtt s addig, míg a vaspályák oly jelentékeny
teherrel neheznek az állampénztárra, misem
lehet méltányosabb, pénzügyileg éppen ugy, mint
nemzetgazdasági szempontból inkább igazolható,
mint hogy a vaspályák legalább részben maguk
is járuljanak az általuk okozott teher elviselé-
séhez; az állampolgárok egyeteme, s főleg azon
része, mely a vasuti szállítását éppen nem, vagy
csak alig veszi igénybe, mitsem követelhet

hogy a vivóiskola Kolozsvártt őrökre alapítsassék s
annak hasznában azok is részesedhessenek, kiknek
vagyonbeli helyzetük nem engedi, hogy az intézetbe
mint alapítók vagy részvényesek belépessenek. Mi-
re nézve mihelyt e célra több alapítók is legalább
10,000 frt alapítványt aláírnak s ennek esztendei
600 frt kamatjával az intézet állandó folyamata
bátorságosítva lesz, hatalmában álljon a vivóis-
kola igazgatóságának esztendőnkint 20 ifjút nevez-
ni ki, kik az intézetben ingyen tanulhassanak, fő-
szabályul tartván maga előtt az igazgatóság, hogy
az olyatán vagyonatlan kivátszandó ifjak minde-
nekfelett magyarul tudjanak s ismeretes jóerkölcsű-
ek legyenek. Az ily ifjak választásában figyelmet
fordítván az igazgatóság azokra is, kiket én netalán
a bevételre ajánlani kívánnék, fentartván azon joga-
mat is, hogy én mint alapító életemben, a vivóiskola
minden hasznával a több alapítók s részvényesekkel
egyformálag élhessek.

„Mivel pedig ezen általam ígért s tiszta adós-
sággá vált fenebbi tőke summát a vivóiskola köz-
gyűlése kamatozásra nálam hagyta, kötelezem ma-
gamat arra, hogy ezen 400 frt száztól hattal eső
esztendei kamatját, azaz: 24 ezüst forintot, az
1834-ik esztendő június 1-ő napjától kezdve min-
dig előre, a vivóiskola pénztárába befizetem s míg
ezen kamatnak fizetésében pontos leszek, addig az
irt tőke kamatozásra nálam marad. Ha pedig a tő-
két lefizetni akarnám, ez tölem apróbb summában
20 frtonként is mindig az esztendő elején fizetve,
felvétessék.

„Melynek nagyobb bizonyására ezen tulajdon-
kezem írásával megerősített levelemet oly további
lekötélezzéssel adom, hogy abban az esetben, ha
ezen tőke summának kamatját a kiszabott időre meg
nem fizetném, vagy fizetni nem akarnám, hatalmá-
ban legyen a vivóiskola igazgatóságának az egész
tőkét, annak addig hátramaradt kamatjával együtt,
mint tiszta adósságot, a hazai törvények kiszabási
szerint akárholott találhatók mindennemű javaimból,
szabad választás szerint, a legrövidebb uton felvenni
vagy vétetni. És mindezekre maradékimat s hagyo-
mányosaimat is éppen ily szorosan lekötöm.”

A társulat tehát részvényekre volt alapítva,
egy részvény 400 frt esztendő, vagy ezer váltó frt.
Az alapítók számszerint 26-on lévén, 10,400 frt
biztosítottak. Az évi 624 frt kamatból fizették a

teljesb joggal meg, mint hogy a kamatbiztosítá-
si teher viseléséhez valamivel többel járulja-
nak azok, kik a vaspályák nyújtott előnyöket
állandóan s nagyobb mértékben élvezik; azon
adózóik, kiknek az államélet újabb alakulásai
alig nyújtottak valami anyagi előnyt, mitsem
követelhetnek nagyobb mérvű jogosultsággal,
mint hogy azok, kik vasúthálózatunk kiépítése
folytán mindenként az eddigi átlagos nyolcz
krnyi áruszállítási díj helyett most mázsánként
csak egy krt fizetnek, ezen egy kr után —
mint a törvényjavaslat tervezi — 2%-al já-
ruljanak a vaspályák által oly nagy mértékben
súlyosbítt közterheknek viseléséhez.

Mindezen tekintetknél fogva mi a vasu-
ti s gőzhajózási szállítás használatának mega-
dóztatását nemcsak az állampénztár jelen szo-
rongatott helyzetében, de még egészen norma-
lis körülmények közt sem volnánk képesek fel-
tétlenül ellenezni.

— A képviselőház november 24-iki ülésén
hamar tulesett a napirenden, melyen a közgazdasági
bizottság megválasztása és a kérvények tárgyalása
állott. Vita ugyszólván nem is volt, csak a hétfalu-
si magyar lutheránusok kérvényénél egy magyar ke-
rülethez való csatolatásuk iránt szólt föl Tre-
fort miniszter, kijelentvén, hogy e tárgyban már
intézkedett s végleges elhatározása előtt még csak
a nagyszebeni konzisztóriumot hallgatja meg; kü-
lönben biztosította a házat, hogy eljárását a törvé-
nyek s hazán politikai és vallási érdekei fogják
szabályozni. A napirendelőtt a közlekedési minisz-
ter felelt Brogyáni Vincze interpellációjára, melyet
a vágszabályozási volt min. biztos fölmentése tárgyá-
ban intézett hozzá. A válasz ugy a házat, mint az
interpellálót kielégítette.

— Az „erdélyi magyar nemzeti párt”
ügye még mind izgatottságban tartja a budapesti
sajlót, talán nagyobb mértékben, mint azt az egész
párt megérdemelné. Ma a „M. Politika” vezércik-
kében kérdi az új pártól, hogy mi tulajdonképpen
célja, „az eredménytelenség fíkkasztó levegőjében
elalélt kormánypártnak regenerálása-e? vagy a köz

vivóterem bérét, felszerelték a szükséges vész-
zőkkel s fizették a vivómestert. Az aláírt részvény
után az alapítók csak a kamatot fizették be, még
pedig mindig előre s jogukban állott az alapítók-
nak, felvételre ifjakat ajánlani a vivóiskola igazga-
tóságának.

Az 1834-ben kiállított kötelezvény 1836-ban
módosított, s ekkor kimondott, hogy a „kötele-
zés állandó, az aláírt tőke összeg bármikor befizet-
hető, az alapító kinevezési joggal ruháztatik fel, ugy
mindazonáltal, hogy ha a tanuló netalán rosszul vi-
selné magát, az igazgató jelentésére elbocsáttatik,
helyébe a kellő tulajdonokkal bíró nevezetik ki;
ha pedig az alapító e jogával egy hó lefolyta alatt
nem él, a megüresedett helyre az igazgatóság nevez
ki egy ifjút. Az intézet minden hasznait az alapítók
élvezik, s ezen alapítványi tőke soha semmi más
célra nem fordítható. Az alapítvány mikénti hasz-
nálata csak a viadal intézet alapítóinak közgyű-
lése, vagy ezáltal kinévezett bizottság határozatától
függ; ellenkező esetben a tőke az alapító vagy ma-
radékai által visszavehető.

Az így megerősített vivó-iskolában a tanítás
1848-ig szakadatlanul folyt. Az 1847-ben elhalt
Biasini vivómester helyét azonban már 1842-ben a
derék Uzoni Antal vivómester foglalta el s a vivó-
iskola igazgatása br. Bornemisza János kezei közé
volt letéve.

Az 1848/9-iki események után a vivoda a jait
bezárták, mignem 1856-ban Páll Sándor (szül.
1817-ben) kit az 50-es években létrejött nemzeti
intézetek megállapítása nehéz munkájában, mint té-
nyezőt mindenütt ott találjuk, egy általa eszközölt
aláírás folytán a vivodát újból megnyitotta s három
évig fenntartotta. Huszonegy honfi áldozata folytán,
melyhez járult a régi társulati tagok gr. Bethlen
Domokos, gr. Gyulai Lajos, P. Horváth Ferencz, gr.
Kendeffy Ádám, s br. Wesselényi Miklós által befi-
zetett összesen 2000 frt alapítványnak kamata is, a
tanítás a Tivoli épületben Helmreich Jakab vivó-
mester vezetésére, s Bíró Lajos gazda felügyelete alatt
folyt egész 1858-ig. Ekkor a fegyver iskola felosz-
ott, s a régi társulati tagok által lefizetett tőke egye-
seknek kamatra kiadott. Hogy a kamatra kiadott
tőke mely célra fordíttassék, csak a régi vivoda
alapító tagjai által tartott közgyűlés magának tar-
totta fenn, későbbre hagyván az e felett való ha-
tározást.

jogi ellenzéknek kormánypárti elemekkel felfrissíté-
se? Az erdélyi kormánypárt fog-e majd a bekövet-
kező választási küzdelmekben oda hajlani, hogy a
közjogi alap megváltoztatására irányzott ellenzéki
törekvéseket ne ostromolja? vagy az erdélyi ellenzék
hallgatag elejti majd a közjogi követeléseket és ke-
zet nyújt a kormánypártnak oly jelöltek támogatá-
sára, a kik nem egyébre, mint a belpolitikai rend-
szer gyökeres megváltoztatására törekednek? E két
irány ugyanazon párteretben együtt helyt nem
foglaltat. És ha azt hiszik, hogy egymás ellen a
közjogi harcztot folytatva, minden további program-
 nélkül „csak a mostani kormány megbuktatására”
törekvő egy pártot képezhetnek, a választásokat kö-
vető napon az a rész, mely kevésbé lesz ügyes, ta-
lán épen a jobboldali rész az ő szép álmaiból bizo-
nyosan arra fog ébredni, hogy politikai ellenfelének
föült.

Nézetünk szerint az, hogy „le a kormány-
nyal!” csak azon zászló, melyet a legvégső esetben
vagy a kétségbeesés, vagy a felbujtót szenvedély tűz
ki; s kitűzi többnyire oly pillanatokban, midőn már
a fölhalmozódott bajokkal szemközt senki sem tart-
ja érdemesnek vagy lehetőnek, a fölött gondolkodni,
hogy mi történik aztán?

Idáig tán még nem jutottunk.

A mi pedig az alakulni akaró párt elnevezését
illeti, engedjük meg az erdélyi urak, hogy ezt a leg-
szerencsétlenebb gondolatnak mondassunk.

A „Reform” a székelvöldről hoz egy ve-
zércikket, melyben „T.” így nyilatkozik az új
pártrol:

„Ez új párt megalakítása nem óhajtható. Öríz-
zen meg ettől józan hazafiságunk. A szenvedély nem
jó tanácsadó, a kormány most is elég gyenge, s ma-
gasabb állami tekintetek tiltják a speociális érde-
kek kizáró szolgálatát.”

„A két válság egymás után” czímű röpiratból

(Folyt. és vége.)

A legnagyobb igazságtalanság valakinek hibául
tulajdonítani, hogy fényes elődöket felmutatni nem
képes: igazságos-e bárki ellen ellenszével, bizal-

A fiatalság azonban a vivoda hiányát folyvást
mélyen érezte. E hiányon segitendők, a kolozsvári
ev. ref. főtanodánál 1861-ben felállított egy éves
jogi tanfolyam növendékei, élőkön legifj. gr. Beth-
len Jánossal s br. Bánffy Dezsővel egy aláírási ívet
bocsátottak ki, melynek alapján a vivodát 1862
január 2-án gr. Bethlen Domokosnak bel-királyut-
czai házában, kellőleg berendezve, megnyitották. El-
nök volt: br. József Lajos; alelnök: legifj. gr. Beth-
len János; gazda: br. Bánffy Dezső; pénztárnok:
Pogány Károly; jegyző: Kővári Mihály. Az igazga-
tás az említett tisztviselőkön kívül, egy 20 tagu
választmányra bízott. Vivómester: Helmreich Ja-
kab volt. A tagok száma jóval meghaladta a 100-at.
Ez időből a jobb vivók közé följegyezve találjuk
a karddal való vivásban. Tompa Károlyt, Kővári
Mihályt, Hétzei Lajost, Fenyő Györgyöt, legifj. gr.
Bethlen Jánost, gr. Bethlen Aurélt, Bartha Jánost,
Elekes Andrást, Szabó Lajost, Ajtai Sándort; a
vívóval való vivásban: gr. Bethlen Istvánt, gr. Beth-
len Aurélt, gr. Bethlen Gézát, Horváth Gábort, br.
Wesselényi Miklóst, Tompa Károlyt. A vivoda leg-
szorgalmasabb látogatói: Kővári Mihály, Tompa
Károly és Hétzei Lajos voltak. A vivoda itten 1863
ig virágzott, mikor a b. tordautczában levő semina-
rium épületnek fogoly utca felőli részébe tette át
helyiségét. Itten tartott közel négy évi sikeres mű-
ködés után azonban a tanítás újból megszűnt, jölle-
het a vivoda életterejének, virágzásának azon fokára
emelkedett ez időben, melyen még nem vala. A vi-
voda javára rendezett táncvígalmak a legfénye-
sebbek és legsikerültebbek voltak, sőt a nemzeti
színházban két versen tartott viadal mutatványok,
mely alkalommal Tompa Károly és Kővári Mihály
a közönség nem szűnő tapsai közt viaskodtak, álta-
lános érdekeltiséget ébresztettek.

Két évi szünetelés után újból alakult egy vi-
vó iskola s a vivás tanítása a Szombathelyi féle
Diánna épületben ismételtén megkezdődött. E vivoda
a honvédegyelet alatt állott, s elnöke Bogdánfi An-
tal honvédegyezredes volt. A vivást itten Kővári Mi-
hály tanította majdnem egy évig, ekkor e fegyver-
iskola is feloszlott, miglen a vivodának is a torná-
val egyetemben új kora derült, melyről következő
befejező cikkünkben szólni fogunk.

matlansággal viseltetni, mert származását egykor közbecsülésben részesült elődökre viszi vissza.

A jóra való magyar ember fejében zsenge korától fogva megvan a fogalom, nyelvünkben eleitől fogva létezik a szó, melylyel polgártársaink iránti conventionalis becsülésünket azonosítani, kifejezni tudjuk. Lehet, szükséges-e a másoktól helyes függetlenség megjelölésére szebb, alkalmasabb nevet találnunk e rövid szónál: Ur? Tartsuk meg azt, fejlesszük jelentését, értelmét az újabb kor felfogásához, használjuk nemcsak a másoktól, hanem az öngyengeségeitől, általában a balítéletektől ment függetlenség megjelölésére, de ne szennyezzük be, ne azonosítsuk azt a legrutábbal, a legaljasabbal, honfiank egész osztálya iránti irigységgel, gyűlölettel, mintha elődeink századokon át a leghelytelenebbül éltek volna vele s nekünk semmit se lenne mit ama történelmi elnevezéssel illethetnünk! És mégis nálunk mily sokan s mily aljas érzelmek személyesítésére használják az „Ur” nevezetét!

Nálunk nemcsak nemzeti fejlődésünk, de nemzeti létünk biztosítása is a nemzet különböző osztályainak egyetértését, közreműködésétsokkal nagyobb mértékben igényli, mint Európa más nemzeteinél és ép ezért bajos elhatározni: nagyobb igazságtalanságot, vagy oktalanságot követnek-e el azok, kik nálunk a nemzet különböző osztályai közt az annyira szükséges békét és egyetértést megzavarni igyekeznek.

A többség helyzetének megnehezítésére az ellenzék felette sokat tett, midőn az ellenzést nem mint a közjónak alárendelt eszközt, hanem mint a pártérdek fő czélját tekintette; midőn mindenkiből — a legközhatalmasabb ügyekből pártérdést csinált, midőn fegyverei megválasztásában a szabólatlan szenvedélyek fuggatlatát követte, például az agyonbeszéléstől sem irázott; midőn központul, melyben a kisebbség minden árnyalata a legtúlzottabb, valamint a legmérsékeltebbek egyesültek, a kiegyezési művet a dolgok új rendje alapján, újabb közjónak sarkkövének folytonos feszegetését, ingatását választotta. Kétségtelen, miszerint a többség üdvös eljárásának ez volt egyik legnagyobb nehézsége.

Habazánk szomorú helyzetének szemlélése azon mulasztásoknak és hibáknak, melyek arra indokul szolgálnak, vizsgálata szinte fájdalommal kell, hogy minden komolyan gondolkodó igaz hazafi keblét eltöltse: nem több vigasztalásunkra szolgálta nek azok, melyek a baj nyilvánosságra jöttével csak nem egyidejűleg a magasabb kormánykörök és politikai pártjainak, különösen a többség kebelében is véghez mentek, dacára annak, miszerint semmi sem lesz vala helyesebb, mint hogy a közös bajjal szemben a személyes érdekek elnémuljanak s a létező erők fokozása végett legalább ama politikai elemek tömörüljenek minél szorosabban, melyeknek a baj leggyőzele leginkább áll nemcsak hatalmukban, de köteleességekben.

IV.

Br. Jósika Lajos, ki a testedző iskolák éber figyelemmel tartását, legdésebb gondolai közé számította mindenkor, s ki a 60-as évek elején először állított saját költségén nyilvános torna-iskolát, 16 társával már 1865-ben azon működött, hogy Kolozsvárt részvények alapján egy torna-vivoda-lövölde állítsanak fel. Folyamodott is a város esküdt közönségéhez, hogy e közhasznú intézet létesítése végett a város a szükséges helyiséget ingyen engedje át. Hogy működéseiket siker koszorúzza, az Kolozsvár város esküdt közönsége hazafiságának köszönhető. A város esküdt közönsége ugyanis 1865. apr. 28-án a magas szatos czél kivételére a magyar-kapun kívül levő, s a városi közönség tulajdonához tartozó ugynevezett Radnótfáy-féle kertet, a bizottmány rendelkezése alá ingyen átengedte, s gondoskodása csak azon feltételt szabta, hogy ha e tervbe vett intézet ne talán létre nem jöhetne, vagy idők folytán feloszlanék, az átengedett helyiség a városra ismét visszajön.

Jóllehet a városi közönség az áldozatot készséggel meghozta, az ügy itt egészen megszűnt, vagy legalább is pangásban tetpedett.

Városunk előhaladását hű keblén hordozó minden egyes férfi bánattal kebelével érezte a buzgalomnak ily váratlan lankadását. A mit azonban br. Jósika Lajos és társai valóistáni számdékoltak, azt dr. Haller Károly akkori jogakadémiai, most egyetemi tanár sikeresen célhoz segítette; miben egyébiránt — mint alább látni fogjuk — kiváló érdeme van Páll Sándor erd. tanker. főigazgatónak, a folyvást buzgó, egyre munkás hazafionak.

Dr. Haller Károly (szül. 1836-ban), hogy utat törjön azon általános ohaj valóistulásának, melyszerint a tornaszat módszeres gyakorlatára legalább városainkban rendes és szabályzott intézetek (egyletek) létesüljenek, 1867-ben a „Kol. Közl.” 20-ik számában egy buzditó cikket irt, s fényes sikert kívánt a jogász bálnak, melynek tiszta jövedelme azon eset-

A balközép, ha többségre jut is, képebb lesz vala-e a Deákpartnál akár régebben, akár most a kormányt alkotó parlamenti többség feladatának megfelelő? Az által érni való e ol a magas szatos czél, ha az uralkodóval és birodalom másik felével létrejött egyességet nemcsak a haza javával, hanem a nemzetközi szerződések jogi természetével ellenkezőleg felbontja vagy tetemesen megingatja? ha az előforduló közigazgatási kérdésekben a közrend rovására a szabadság követelményeit a Deák-partnál még tovább hajtja? ha mindezek által benn a házában elégedetlenséget, visszavonást okoz, künn pedig azon tanúságot szolgáltatja, miszerint nemzetünk kivívott szabadsága első éveit arra fordítja, hogy ne csak maga közt háborogjon, hanem az osztrák birodalomnak, az európai közbéke érdekében annyira szükséges nyugalmát folytonosan fenyegetse? Ez által fogott volna és fogna ezután is a balközép nemzetünk és hazánk iránt a diplomácia terén rokonszenvet, a tözsdén bizalmat eszközölni nemzetünknek, mint a békés haladás és civilisatio biztos és hatályos tényezőinek a mivel népek concertjében szíves fo adtatást, nemzeti beruházásunk számára olcsó kölcsönöket eszközölni?

Hogy a kormányképességtől még távol áll, ezt a legalaposabb okoskodásoknál még világosabban bizonyítja a balközép ama számos kanyarulatok, idomulások által, melyeken első alakulása óta a legközelebbi időig keresztül ment; de mi ezt neki hibául fel nem rójuk, sőt a jobbrátörékvés legdicsereteseb szándékának, szellemi rugékonyságának, alakulási képességének tulajdonítjuk; másrészt a leghőbb óhajjal, legszebb remény közt üdvözöljük azon most még nem jelenkező, de előbb utóbb bekövetkező időpontot, midőn a balközép alakulási processzus még tovább haladva, más miveltebb alkotmányos államok hasonlatára a mostani többséggel minden káros rázkodtatás nélkül fog felváltva osztani hazánk kormányzásának, nemzetünk anyagi és szellemi ép oly biztos mint eredménydús vezényletének gondjaiban.

Mi nemcsak elismerjük, de e sorok rendén is nyíltan kimondtuk, miszerint a conserválva haladó többség, ugynevezett deák-párt köteleességét sok esetben elmulasztotta, hogy sok hibát követett el, de mi annál, hogy a deák-párt nem állt viszonyaink magaslatán, hazánk még egy nagyobb szerencsétlenségét tudjuk s ez az, hogy politikai pártunk, mely a deákpartnál jobb vagy bár csak oly jó volna, a haza gényei nek báruy megteleit lenne — eddig még nem volt — és most sincs!

Nálunk minden politikai pártnak, nekünk mindnyájunknak javulásra van szükségünk, csak hogy némelyikünknek többé, másoknak kevésbé. És már a jó tulajdonok és hiányok részrehajlatlan mérlegetése után bátran ki merjük mondani, miszerint az eddigi többségnek számos tévedései, mulasztásai, hibái mellett többi országos pártjaink között aránylag még legkevesebb javulni valója van. Nem egyedül, de kétségen kívül legnagyobb hibája a kevés erély, szorgalom és kitartás annak, mit a hazára nézve üdvösnek, szükségesnek tart, valóistítására. A habozás, tulajdógi engedékenység, kiegyeztetési törekvés, hyperpolitika oly ügyekben is, melyeknél a helyes, világos felfogás, szabatos tervezés, pontos és erélyes végrehajtás nem nehéz és mulhatlanul szükséges volna; nem kisebb hibája továbbá többségünknek az ép

re, ha „jogászsegély-egylet” alakítása nem sikerülne, egy Kolozsvárt felállítandó, s a vivodával egyesítendő tornász egyet alapjára ajánlatott fel.

Evvél azonban ő, ki a tett embere, s kinek tetteit határozottság s rendithetlenség kitaró következetesség jellemzik, ki egyike azoknak, kik helyöket minden körülmény közt példaszertien békülék, nem elégedett meg, s hogy a tornaszat ügye oly méltánylásban részesüljön, milyent jelentőségénél fogva mindenestre megérdemel, szövetkezve a nemzet előhaladását szívükön hordozó hazafiak hű seregével, 1868-ban egy értekezlet megtartását sürgette, tanácskozándók azon most felett, mely a torna-vivó intézet létrehozatalára a sikert legvalószínűbbé teszi.

Az értekezlet meg is tartatott, s Szentkirályi Zsigmond elnök aláírásával 1868. apr. 22-ről egy folyamodványt intéztek a város képviselő testületéhez, melyben kérték, hogy

1) az Ó-várban, a sétátérutca és a Szamos partja szegletén fekvő, s a város tulajdonát képező használatlan bástyátér, a torna-vivó intézet számára ingyen átengedtessek;

2) az építési és felszerelési átlagosan 12 ezer frtra számított költség fedezésére kibocsátandó 200 drb. 60 forintos részvény 5% kamata a város által biztosítsassék, s ezenkívül a város közjóvedelmeiből ez intézet részére évi 600 frt állandó segélyösszeg szavaztassék meg.

E kérvény 1868. június 12-ről a majorságügyi szakosztálynak s ezáltal azon év sept. 1-ről egy gr. Eszterházy Kálmán, Páll Sándor s Sándor József személyeiből álló al-bizottságnak adatott ki véleményadás végett.

Három év, nyolcz hó s tizenhét nap telt el, mi alatt a torna-vivó intézet ügyében beadott kérelem rejtett kins gyanánt hevert elintézetlenül. Ez idő alatt egyedül dr. Haller Károly lelkesült az ügy iránt, ki többször sürgette a folyamodvány elővetelédet, a nyilatkozó ohajtást kétek teljesíteni. Vég-

okszerű mint szigorú fegyelem hiánya. Ez, okát főleg oly vezénylet nélkülözésében találja, mely nem csupán lángelméjű és minden mellékes érdekektől ment, de egyszersmind erélyes és ernyedetlen legyen.

Magas szatos dolog egy országnak, mely egyszersmind édes hazánk, sorsára döntő befolyást gyakorolni, egy ország, egy parlament többségének lenni; szép dolog, jelentékeny előny, benső meggyőződéssel valamely többséghez tartozni, midőn jól átgondolt, ön táplált meggyőződésünk, terveink valóistulásához csak az szükséges, hogy azok ügyfeleink, nagyrészen barátaink beleegyezését megnyerjék; de valamit minden előnynek, melylyel hazánk irányában birunk, többszörös köteleesség felel meg, azonképen a többségnek, a többségi tagságnak ép oly számos, valamint szigorú kötelmei vannak.

Mi némi megnyugvással vesszük, hogy ha már a nyomorúság iskolájára tettük magunkat érdemesé, a kiérdemelt leczke pénzügyi zavarunkkal történik. Tartós békés viszonyok közt ez bizonyára kevésbé válságos, mintha tévedéseinkért, hibáinkért szerencsétlen kühüborúval, vagy épen súlyos belzavarokkal kellene lakolnunk.

Egy annyira szó-bő nemzetenél továbbá, mint a miénk, nem csekély előny, hogy bajaink legnagyobbika, legsúlyosbika oly természetű, miszerint az eszkelendő orvoslás körül a szőszaporítás, a dictiók igen kevés nyomattékkal birnak.

Meg vagyunk győződve, miszerint hadseregi kiadásaink legalább is tetőpontjukat elérték.

Jelenleg az eddigienl nagyobb biztonság az európai béke iránt onnan van, mivel a népek nagy része közügyeire döntő befolyással bir. A népek továbbá átlátták, miszerint jelen fejlettségi állapotjukhoz képest a háboru sokkal nagyobb veszteséggel fenyegeti őket, mind a menyinyi hasznót igér.

Jelenleg csupán nagymérvű, csaknem kényszerűséggé vált nemzeti és állam-érdekek azok, melyek kühüboru okául szolgálhatnak.

Megyei rendszerünknek szenvedélyes szeretete, határtalan magasztalása egyike azon lepleknek, melyekkel nálunk nagyon gyakran korlátozt felfogás és ál-hazaszeretet takarózik. Sokan csupán azért szeretik megyéinket, minthogy belőlök a megharagudt Aeolus módjára könnyen szelet és vihart küldhetni hazánk békés rónáira; mások ragaszkodnak hozzá azért, mert azt hiszik, hogy kiváltások eredete és maig is le nem vetkezett exclusivus természete dacára csak néhány lépés választja el azt a legtágabb alapú democratia intézménytől; mások végre a központositás iránt szinlelt vagy valóistággal érzett tulajdósi félelmökben, valamint a tulajdósi gondok decentralisatio javára megbecsülhetlen intézményt keresnek törvényhatóság rendszerünkben.

Ez okokkal szemben a megyék történelmi igényei csekély fontossággal birnak s kevésbé fontosabak a sujtások jogosultságánál. A történelem bizonyítja, miszerint megyéink területe időfolytában változott, hogy legtágabb területű megyéink közül nem egy több apróbb megyékből alakult össze.

A kisebb megyék e csoportositását az akkori hazai érdekek kívánták s mi helyesebb, hogy ha a jelen érdekek most másként igénylik, a nagyobb

re a fontos ügyben közlekedésbe tette magát Páll Sándor erd. tanker. főigazgatóval, mint a majorságügyi szakosztály albizottságának egyik tagjával, s minden igyekezettel oda működött, hogy ez vele kezze fogva, a torna vivó intézet ügyét előbbre vigyék. E működése nem is volt sikertelen. Páll Sándor ügyes kezekkel ragadta meg a torna-vivó intézet érdekeit, s a Szentkirályi Zsigmond által aláírt kérelmet magához vevén, a kiküldött 3 tagu bizottság véleményét elkészítette, s azt 1872-ik évi február 29-ri kelteze a majorságügyi szakosztálynak be is nyújtotta.

A szakosztály Páll Sándor elnöklete alatt azonnal tárgyalni kezdte az ügyet, s miután az eszme teljessége kétség alá nem jöhetett, a város teendőjéhez s köteletségéhez tartozván különben is egy ily intézet felállítása, javasolták, hogy a kérelemhez képest, a mondott czélra egy alkalmas hely adassék, hová az épület felállítandó lenne. A helyiséget illetőleg szakbizottság magáévá tette, s elfogadta az albizottság és Tompa János városi ménök azon javaslatát, hogy a torna-vivó intézet részére a Széchenyi-erő részén levő ugynevezett „disznó piac” ingyen melőbb átengedtessek, miután a Magyarokaparn kívül levő Radnótfáy kert, melyen az 1861-ben légeett lovas istállók voltak, e czélra nem oly alkalmas, s az igényeknek annyira nem felel meg mint épen a „disznó piac.” A mi az építési költségeket illeti, az a mérnöki költség számítás szerint 30,000 frtba, a felszerelés pedig mintegy 3000 frtba kerülvén, a szakbizottság indítványozta, hogy ez összeg előállítására végett 330 darab 100 forintos részvény bocsátassék ki, s a részvény aláírások gyorsabb eszközölése végett, a város az aláírandó 33 ezer frtnak 6% kamattal biztosítsa.

(Folyt. köv.)

megyék kisebbekre oszlojanak, a kisebbek nagyobbakká egyesíttessenek, azon városok pedig, melyek közigazgatásuk költségeit hordozni nem képesek, az önkormányzat alsóbb fokára szállíttassanak le.

Ha valaha, bizonyára jelen helyzetünkben mulhatlan szükségünk van önmérséklésre, hogy bármely tulzó kísérleti és koczkázató eljárást kerüljünk, hogy józan és higgadt politikát kövessünk, hogy egy részről férfias erélylyel, kitartással vigyük keresztül, mi bajaink orvoslására szükséges, másrésztől gondosan kerüljük mindazt, mi oknélküli viszályt, szenvedélyes, hosszas meddő parlamenti tárgyalásokat vonna maga után. A legmulhatlanabb teendők is felette számossak s a jelen parlament bátralevő idejét teljesen igénybe veszik.

Tessék bár a politikai hazudozás, az ámitás némelyek előtt tisztességesb fegyvernek, mindazonáltal sokkal veszélyesebb az, mint a vesztegetés, az etetés és itatás. Az előbbi olcsóbb, kevesebb áldozattal járó mesterség, mint az utóbbiak; amaz sokkal több és köztük selejtebb embereknek áll szolgálatára, mint ezek. Az ámitás a közpolitikai meggyőződést, a közvéleményt fenekéből zavarja fel, vezeti tévútra s mérgezi meg maradandólag, míg a vesztegetés és itatás rövidebb időre foszt meg egyes politikai testületeket erkölcsi függetlenségüktől. Az előbbinek veszélyességét végül még az is növeli, hogy repressiv módon még kevésbé büntethető mint az utóbbiak s mérséklése is még inkább, mint az utóbbiaknak csupán praeventive, lassan ható óvszerek, inkább csak a nép erkölcsi és szellemi nevelése által elérhető: miután a gyorsabb módot, a választók megrustálását elmulasztottuk.

Külföldi szemle.

Kolozsvárt, nov. 26. 1874.

Vasárnap vették kezdetüket a francia községi képviselő választások. A községi bizottságok tagjai az 1871-ki törvény szerint három évre választatván, ezen idő mostan lejárt s az új választások nov. 22. és nov. 29. napjaira tűzettek ki. A vasárnapi eredmény ugy látszik kiválólag a közársasági pártoknak hozott előnyt. A városokban kivétel nélkül az ő jelöltjeik jutottak be a bizottságba; néhol egyáltalán nem is voltak más pártnak jelöltjei, másutt viszont csak a mérsékelt és radicalis köztársaságiak küzdöttek egymással. A hivatalos távirat azt mondja ugyan, hogy a vidéki községekben viszont a conservativoké a többség, ez azonban nem igen vigasztalhatja a monarchistákat az intelligens városi kerületekben szenvedett teljes vereségért.

A német parlament szombati ülésében socialdemocrata képviselők szabadon bocátása ügyében beadott indítvány tárgyalásakor igen érdekes viták folytak. Windhorst ultramontan képviselő az indítványt nem tartja ugyan a mostani törvényeknek megfelelőnek, de e törvények módosítását ajánlja. Azután így szól:

1867. óta büntető igazságszolgáltatásunk annyira kiterjeszkedett, hogy nemcsak a csak azt lehet majd salonképesnek tartani, a ki a börtönbe állt. (Derültség.) 1867. óta az elzártak száma igen hihetetlenül megnőtt. Nem akarok a szegény hannoveriakról megemlékezni, a kiket Mindenbe hurcoltak, mert teher-sárga port hintettek. Azokról sem akarok szólni, a kiket Lötzenbe szállítottak. De azt az eljárást is rosszallom, melyet most a socialdemocrata egyleti ügy ellen követnek s még azt emelem ki, hogy most már német nagykövetelek sem kímélnék többé (Nyugtalanosság).

Ezt nem emlitem volna föl, ha nem akarom azon fractiot, melyből ezen urak rendszerint vétetnek, arra indítani, hogy a dolgot egyszer behatóan megvizsgálja. (Nagy derültség.) Az elzártak köre annyira megnőtt, hogy nagyon természetesnek találom, ha Disraeli legújabb nyilatkozata komoly reflexiókat ébreszt minden német szívben. Minthogy az elfogatások köre oly nagy terjedelmet öltött, könnyen lehetséges, hogy ezen gyülekezet nagy része börtönbe fog vándorolni, sőt az is kétséges, vajjon maguk a nemzeti szabadelvűek biztosítva vannak-e ilyesmi ellen. (Derültség.)

Ezen szelleműs tanadásra maga Bismark hg. válaszolt és pedig következőleg:

Az előttem szóló arra indit, hogy eredeti számdékom ellenére néhány szóval a vitába avatkozzam. Teszem ezt azért, mert szónok az elzártások gyakori voltát, azon tényt, hogy nagyon gyakran ismétlődik, hogy emberek elfogatnak, olyan módon adta elő, mintha ebből indokolt szemrehányást lehetne tenni egyes kormányok, vagy talán a birodalmi kormány ellen; szónok ugyan nem mondta ki, hogy itt ki a bűnös; az olvasóra bizza, hogy olvassa ki a sorok közül. Minthogy valakinek csak bűnösnek kell lennie, mielőtt a vád olyan férfitól indult ki, mint az előttem szóló, a kormányt gondolhatnák bűnösnek. Én e benyomás ellen kevés szóval akarok szembeszállani, midőn azt mondom: ha nagyon sok elzártas fordul elő, ez kétségkívül igen sajnós jelenség, de semmiesetre sem annak bizonyítéka, hogy a kormány nem teljesíti köteleességét; azt csak akkor lehetne mondani, ha valamelyik esetben bebizonyítottánk, hogy a fogságbüntetés a törvénnyel ellenmondásban lón elrendelve. (Helyes.)

Ezt bizonyítani az előttem szóló urak meg nem kísérelték; homályosan jeleztek valamit, hogy emberek gyakran váratlanul börtönbe vetik, de közönségre bízta kitalálni ama gonosztevőt, a ki indult okozni. Igen uraim! Itt is úgy van, mint időn valaki a halálbüntetés eltiltásról mondá: a onosztevő urak kezdék meg a gyilkolás eltiltásával! A gyakori elfogatás oka nem azokban keresendő, kik a törvényt kezelik s azt kötelességszerű zigorral és egyformasággal kezelik, hanem azokban, kik a törvényt megszegik (helyes). A mit az előttem szóló idézett, csak azt bizonyíthatja, hogy a törvényesség az újabb időben gyakoribb, mint előbb s így a törvénytisztelet lényegesen csökkent. (Helyeslés.) Ha most azt kérjük magunktól: mi ennek az oka? Törvényhozásunk tulságos szigorú talán! Ezt csak nem mondhatni újabb törvényhozásunkról; ellenkezőleg gyakran hallom azt nagy nyhassal vádolni. Az ok abban fekszik, hogy a kritika tendenciája, a törvény iránti engedelmesség általában a társadalom olyan rétegeire is kiterjed, a hol az előbb honos nem volt: ez ok azok kimagasodó példájában van, kiknek különösen sokat kellene adniok a törvény tiszteletére, kik azonban első sorban adnak példát a törvények megtartására, megsértésére s az irántuk való engedelmességre (Helyeslés; mozgás). Fény az, hogy az ilyen behatások alatt társadalmi viszonyainkban olyan elvadás harapzótt el, mely csak megerősítést lelta ama példában, melyet legújabbban a törvény iránti engedelmség kötelessége elől való kibúvásban előkelő helyen adtak. A mi különben a jelen esetet illeti, az előttem szóló urral teljesen egyetérték abban, hogy foltehető a „bircancellár uról” (Derűtség), hogy ha kértet intézkedést hozzá, ő készségesen megteend mindent, hogy az illető uraknak a szabadságot visszaszerezze, mert olyan beszédek, mindket az előttem szóló urak tartottak, rendkívül tanúságosak s hiányukat régóta sajnosan éreztük. (Nagy derűtség.)

Még többen szólottak. Reichensperger ultramontan képviselő kiemelte, hogy sokan már kitüntetésnek tartják az elfogatást, mert olyan törvények alkottattak, melyek ellen a nép lelkiismerete föllázad. — Erre Bismark még egyszer fölcsílt s kiemelte, hogy ultramontanok és socialdemokraták egyformán saját subjectív nézetüket tartják a nép lelkiismeretének, s hogy a törvény szentségét minden körülmény közt tisztelni kell. A vita eredménye ismeretes. A ház csaknem egyhangulag elvetette a socialdemokraták indítványát.

Mint Santanderből jelentik, a spanyol hadügyminiszter e városba érkezett, miből azt következtetik, hogy a hadműveletek, mihelyt az időjárás kedvezőbb lesz, újra megindulnak. A carlisták Irun körüli előbbi hadállásaik legfőbbjét újra megszállották ugyan, de San Marcial hegye, a legfontosabb posztó, honnan don Carlos az ostromot vezette, valamint Oyarzun város a kormány csapatainak birtokában van, kik e pontokon erődményeket emelnek.

Azt is beszélik, hogy Serrano maga akar az északi sereg élére állani. Francia lapok ujabbban azt jelentik, hogy Estellában a carlisták közt zendülés tört ki.

Victor Emánuel olasz király tegnap trónbeszédet nyitotta meg a parlament ülészekát. A trónbeszéd több fontos törvényjavaslat elterjesztését ígéri, különösen az államháztartásban az egyensúly helyreállításának szükségét emeli ki. A külpolitikai viszonyokról a trónbeszéd igen kedvezően nyilatkozik. A beszéd igen jó benyomást tón a két ház tagjaira.

A „KELET” magán-távirata.

Feladott Budapestén nov. 26. 10 ó. 10 p. d. e.

Érkezett, nov. 26. 10 ó. 30 p. d. e.

Az adóügyi bizottság a vadászati adójavaslatot kevés módosítással elfogadta. A pénzügyi bizottság a közlekedési ministerium budgetét tárgyalta.

A királyi család visszatér Gödöllőre.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 26. 1874.

— **Károly Ferdinánd** főherceg holt testét november 22-én este érkezett külön vonattal Bécsbe. Az udvari lelkészek előbb beszentelték a vaspályaudvaron a hullát, s csak aztán vitték a várba. A gyászmenet élén két udvari lovas haladt lámpával s aztán egy század lovasság, majd udvari tisztok, a főudvarmester, Hohenlohe herceg, s végre a ravatalos kocsi. A menetet ismét egy század lovasság zárta be, két oldalt pedig az ut hosszában mindenütt gyalog katonaság volt felállítva. A főherceg holtteste a várban újból beszenteltetett az uralkodó család jelenlétében. A ravatalt a nagy közönség november 23-án délelőtt megnézhetné; a diszorséget osztrák és magyar gardisták képezték. A király és királyné november 23-án reggel nyolcz órakor keresték fel elhunyt rokonukat s közel félóraig imádkoztak a ravatal mellett. A főherceg temetése

november 23-án délután 4 órakor történt, és pedig azzal a szertartással, mely már évtizedek óta szokásos az uralkodóház tagjainak temetésénél. A koporsó $\frac{3}{4}$ 4 órakor vitetett ki a hat 16 által húzott ravatalkocsira, mely vörös bársonnyal volt diszítve. A menetet igen egyszerű volt, mind előtt, mind hátul csak egy lovas század haladt. A kocsi előtt a keresztet vitték, s ezután mindjárt az elhunynak udvari személyzete sorakozott. A ravatalkocsi mindkét oldala mellett nemes gyerekek vittek égő fáklyát, és a kocsi lovas gardisták vették körül. Az új téren nagyszámú katonaság volt föllállítva, hogy a néptömeg netalán tolongását megakadályozza. A kapucinus templom előtt a tábornoki kar várta amenetet, s benn a templomban a király, királyné, Rudolf koronaherceg, a Bécsben jelenlevő főhercegek foglaltak helyet. Midőn a menetet a templom elé érkezett, a halottas kocsi megállott az ajtó előtt, hol a papság várta, s a koporsó levételén a kocsiról a templomba vitetett s újra beszenteltetett és azután vitetett le a sírboltba. Ezzel a gyászszertartás véget ért.

— **Macbeth** tegnap előadása, Jókainé assz. második fölleptével, oly kitűnő összhangu sikerrel gyönyörködtetett, mindot színpadunkon rég nem volt módunkban szemlélnünk. A vendég-művész játéka rá nézve csak ismételhajuk a multkor mondottakat s ha a levél-olvasási jelenetet, a lakomát és kézműsást még külön is kiemeljük: csak az igazságnak adózunk. Valóban csodás az a hatás, melyet Jókainé asszony művészi nyugalomával, szerepe fölötti teljes uralmával még most is előidézni képes. A vendég-művész mellett méltóan és kitűnően kell Kovács Gyula játékát kiemelnünk. A sziv igaz lüktetése látszik minden mozzanatában s az a hűv, mely Machbeth vonja, viszi: Kovács Gyulát s vele a nézőt ragadja magával. Mi bármennyire vértéköt magunkat a szokás hatalma ellen: sehogy sem tudók megelni az alapot, melyen a pesti tagok K. Gy. játéka ellen az egyhanguság vadját építék, sőt inkább: plasticája, hang- és arczjátéka a legvalódiabb igazság jeleget hordá magán. Egyetlen kifogásunk hangjának pazar fecserlését illeti, a mi az utolsó felvonásban meg is hosszúlta magát. A gyilkolás, a lakoma, a harcza indulás jelenetei még külön méltatást is érdemelnék — bár ez utóbinnál egy kellemetlen hangcsuklás zavarát az egyenletes aesthetikai hatást. Szentgyörgyi (Macduff), Szacsavay (Malcolm), Mátrai (Duncan), Ditrói (Banquo), Kassai (Kapus) szintén járultak az előadás sikeréhez. A kihívások és taps bőven folyi; alig tudók megmondani, hány-szor hívták ki Jókainé asszonyt és Kovács Gyulát együtt és külön. Szentgyörgynek és Szacsavainak szintén meg kelle a függöny előtt jelenniük — és méltán. Közönség, a páholysok kivételével nagy számban. De talán már elég is volt a bérletszűnetekből.

— **A helybeli** tűzoltók rendfentartó osztálya öt szakaszra osztván fel, az egyes szakaszokba a tagok következőleg osztattak be: Páll Sándor szakaszába: L. Papp László, Jánki Mihály, Dávid Antal, Földesi Sándor, Medgyesi Tivadar, Zeyk Dániel, Joanovics György, Szöcs Géza, Papp Áron, Égeni Sándor, Somlyai László, Tamási Tamás, dr. Weisz József, Duha Tivadar, Stark József, Kovács Károly, dr. Isacu Aurél, Szacsavai Dénes, Molnár Sándor, Dörgő Albert, Felméri Lajos, Móricz István. Kővári Mihály szakaszába: Gajzágó István, Placintár János, Deák József, Hory Béla, ifj. Ábrahám Antal, Vajna Sándor, Simon Elek, Balogh György, Korbuly Bogdán, Gámán Zsigmond, Bogdán István, Czink János, Demeter Károly, Szász Domokos, Prohászki János, Kónya Rudolf, Békési Károly, Csákány László, Gepan Károly, dr. Szöcs Emil, Benel Ferencz, Adler Antal. Szász Gyula szakaszába: Tamási Sándor, dr. Fischer Lajos, Barabás Károly, Bán István, Márai János, Szabó Endre, Miller Sándor, Kattero Marton, Zilahi Kis Elek, Biasini Sándor, Mihály László, dr. Groisz Gusztáv, Wagner Frigyes, Bokros Ádám, Frits Albert, Petrán János, Cziriák Albert, Szász Béla, Szatmári Elek, dr. Hincz György, Várdi Károly. K. Papp Miklós szakaszába: Szigethy József, Moldován Gergely, Antkó János, Ajtai Albert, Móssa József, Szentgyörgyi István, E. Kovács Gyula, Bokros Elek, Spallér Károly, Gergely János, dr. Haller Károly, Ferenczi Miklós, Földényi Béla, Losonczy János, Eöry Tivadar, gr. Eszterházi Géza, Tauffer János, Salamon Sándor, Salamon Antal, Orbán József, Nagy János, Drágos Elek. Bénigni Sámuel szakaszába: Czákó József, Kerekes Marton, Akeszmán Sámuel, Kerekes József, Bágyi Mihály, Hancz Samu, Filipi Gyula, idős Tauffer Ferencz, ifj. Tauffer Ferencz, Rignát József, Mátyás Mihály, Széki Miklós, Zattler Mihály, Groisz Károly, Székely Márton, Binder János, Sallai István, Gázi József, dr. Szombathelyi Gusztáv, Csulak Dániel, Voith Gergely.

— **Scholaster János**, a kolozsvári Dalkör tevékeny és buzgó tenor éneke, ki egyszerűs mind alkarnagya is az egyetnek, vasárnaponként d. u. 3 órakor a Dalkör helyiségében az énekkutatás elemeiből előadásokat tart s óráin már is szép számú hallgatóság vesz részt. Kapcsolatban e hírrel megemlítjük, hogy Scholaster János nemzeti színházunknál az ének próbát fényes sikerrel letette s Flottowgyőzről dalműve „Marthában” mint szerződött tag közelebb Lionel szerepét fogja énekelni. Üdvözljük derék énekesünket a hozzá méltó pályán, s óhajtjuk, hogy első fellépte kezdő pont legyen számára a

dalmű koszorukat termő útján a legszebb művészi babérokhoz.

— **A helybeli** kir. járásbírósg mátol kezdődőleg a belfarkasutczai gr. Karacsay-féle házba tette át hivatalos helyiségét.

— **Értesítés.** Az egyetemi polgárság f. hó 28-án (szombaton) este 6 órakor a jogi kar II. számú termében közgyűlést tart. Tárgyai: 1. a lelépő elnök helyébe új elnök választása; 2. intézkedések az „egyetemi kör” javára rendezendő tánczvigalom iránt; 3. egy bizottság kiküldése az „egyetemi kör” javára rendezett nyári tánczvigalom számadásainak megvizsgálására; 4. indítványok. Kolozsvárt, nov. 26. 1874. Békésy Károly elnök.

— **Kerekes Márton** helybeli polgártársunk szives volt az önkéntes tűzoltó-egyletnek rendelkezésére egy szekér szalmát ajándékozni; miért fogadjuk egyetünk iránt sokszor tanusított meleg pártfogásért a parancsnokság nevében szives köszönetünket. Kolozsvárt 1874 november 26-án Minorich főpar. Nyárádi Lajos, segédtsizt.

— **Heti vásáraink** alkalmából egy visszaélésre kívánjuk a rendőrség figyelmét felhívni, mely leginkább abban mutatkozik, hogy némely terményárusok a járdán kívüli térrel nem érve be, lovaikat és barmaikat több helyütt a járdákra eresztik s ez által nemcsak a járó kelők szabad közlekedését gátolják, hanem trottoirunk kockáit is bepiszkolják. Nem mondhatók nygvan, hogy a rendőri személyek merőben hiányzanak a vásártérről, azonban ők nem sokat törődnek a rend érdekeivel s talán épen lanyha erélytelenségük nyujt alkalmat legtöbb esetben a visszaélések elkövetésére. Városi hatóságunknak lenne hivatása, nemcsak rendeleteket bocsátani ki, de felügyelni is: miként teljesítik az alattas közegek kötelességeiket.

— **Blummer Zsigmond**, az ismételve említett kitűnő zongoraművész legközelebb körünkbe érkezik, Bécsből már elutazván s utközben csak Aradon állván meg, hol szinten rendez egy hangversenyt. Itteni hangversenyének programja a következő lesz: 1. férfi dalárda. 2. Mozart F moll phantasiája. 3. Bach G dur sonatája. 4. Beethoven 53. sz. sonatája. 5. Férfi dalárda. 6. Chopin 23. sz. balladája. 7. Wurmbrand grónói Tündértáncza, Röpke gondolatja és Magyar ábrándja, végül 8. Gounod Faust-keringője, Liszt átirata szerint. A művész Ehrbar egy új szerkezetű zongoráján fog játszani.

— **Balázs Sándor** és nejét Bognár Vil-mát, kimondhatlan csapás sújtotta: egyetlen leányuk Róza ronszó toroklobban 9 éves korában meghalt.

— **Betörés.** Duha Tivadar főtéri vászon kereskedésbe az éjjel, ismeretlen tettesek, az udvar felől betörték s mintegy 3000 frt. értékű árut raboltak el. A tettesek a pénzébe is behatoltak s onnan nagyobb mennyiségű bort vittek el. A törvényszéki vizsgálat azonnal megindított.

— **A Székely egyleti** első takarékpénztár alakuló közgyűlést december hó 27-én délelőtt 10 órakor a városház termében fogja megtartani, melyre minden részvényest tisztelettel meghívok. A ki személyesen nem jelenhet meg, írásbeli felhatalmazott által is képviselheteti magát. A megjelenni kívánó részvényesek és meghatalmazottjaik december 20—26-ig d. e. 10—12-ig a szervező bizottság elnöktől átvethetik jogosultsági jegyüket, mi nélkül a tanács teremben senki sem jelenhetik meg s a tanácskozásban részt sem vehet. Székely-Udvarhely 1874 november 25. Ugron Gábor szerv. biz. elnöke.

— **A csik somlyói** rom. kath főgymnasiun polgársága a székely nemzet europai élete másfél ezredes évtordulóján 1874. nov. 25-én sz. Katalin, mint az intézet védszentje napján a a gymnasiun helyiségekben jótékonyozást, tánczvigalommal összekötött akadémiát-est élyt rendez. Belépti jegy: személyenkint 50 kr. A tiszta jövedelem az ifjuság uszodájának kijavítására fordittatik. Felülfizetések hálás köszönettel fogadtatnak. Jegyek előre is válthatók Csik-Somlyói tek. Lakatos Lra tanár úrnál a szerzetesek új házában; Cs. Szeredában T. Potoczki Kr. és testvérek kereskedésében. Kezdeté 7 órakor. A rendezőség.

— **A budapesti m. kir.** tudomány-egyetemen, megürlt német nyelvészet és irodalom tan-székre, melylyel ha reudes tanár nevezetik ki 2500 frtnyi fizetés és 400 frnyi tanpénz élvezete van egy-bekapcsolva, pályázat hirdettetett ki. A folyamodványok Deez. végéig benyújtandók.

— **A szélsőbál** Kossuthnak házat vesz. A „Magyar Ujság” mai számában Irányi Dániel felhívást tesz közé pártja hiveihez, melyben felfejti, hogy az új választási törvény szerint csak az választ-ható meg képviselőnek, ki valamely választói név-jegyzékbe be van írva, minthogy pedig Kossuth e szerint nem volna megválasztható, indítványozza, hogy valamely városban vétessék számára legalább egy három lakrészből ház s az nevére iratván, tetes-sék lehetővé megválaszthatása. Maga Irányi 10 frttal járul a célhoz s másokat is adakozásra szólít fel.

— **A pápa családja** a Mastai Ferreti-család. — Rómából írják a sz. atya családjáról a következő érdekes adatokat: IX. Pius pápa dédtyja gr. Mastai János Mária született 1687. május 16-án, meghalt 1760. január 24 én; nagatyja gr. Mastai Hercules született 1727. december 27-én, meghalt 1818. december 13-án 93 éves korában; atyja Jeromos született 1750. márczius 20-án, meghalt 1833. december 1-én 83 éves korában; anyja Ka-

talín született Solozzi grófnő született 1754. január 19 én, meghalt 1842. január 12-én 88 éves korában. A pápa három fivére közül Gábor született 1781. május 31-én, meghalt 1869 július 13-án 90 éves korában; József született 1782. július 22-én meghalt 1858. november 2-án 76 éves korában; Ká-jetán született 1783. július 25-én, meghalt 1872. szeptember 18-án, szintén 90 éves korában. A Mastai-Ferreti család tagjai mind igen magas kort értek, miből nem alap nélkül következtethető, hogy a pápa még jó darabig fog élni szent Péter trónján.

— **A szemét is** rejthet gyöngyöt, vagy más egyéb értékes dolgot, s bizonyos Weisz Hermann két ezer forintot ígér a fővárosnak, ha ennek fejében megengedi, hogy a budai házakból kihordott szemetet ő turkálhassa. A gazdasági bizottság azonban kevéslí s nyilvános árverelésen akarja értékesíteni e jogot.

KÖZGAZDASÁG.

Arjegyzék.

— A maos-vásárhelyi piac árai november hó 19-ről 1874. Tisztabúza 3 frt 80 kr, Rozs 2 fr 46 kr, Elegybuza 2 frt 84 kr, Zab 1 frt 50 kr, Széna 2 frt 15 kr, Alomszalma 70 kr, Zsupsznlma 80 kr, Fa nem usztatott 10 frt 60 kr, Fa usztatott 6 frt — kr, Fagygyugyertya 30 kr, Marhahus 16 kr, Konyhaliszt 12 kr, Rizs 24 kr. Gyöngykása 28 kr, Borsó 14 kr, Lencse 17, Paszuly 12 kr, Köles 24 kr, Burgonya 1 frt 65 kr, nózsi 70 ka.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Nov. 25-én 5% Metalliques 69.90 frt. Kamat —. — 5% Nemzeti kölcsön 74.45 frt 1860. Kölcsön 109.75. Bankrészvény 9945 Hitelintézetirészvények 233.75 London 110.45 ft. st. Ezüst 105.25 Cs. kir. arany 526—. Napoleonor 890.— Urbéri kötvények: Magyarországi 78.— Temesi 77.25 Erdélyi 74.75 Horvátországi 79.—

Felélős szerkesztő: Szász Béla

— **Stein János** erd. muzeum-egyleti könyvtáros és magyar királyi egyetemi nyomdász kiadványában megjelent **naptárak** Kolozsvárt. **Erdélyi képes kis naptár** 1875-ik közönséges évre. 17-dik évfolyam. A Királyhágón inneni s néhány királyhágón tuli nevezetesebb vásárok legújabb s ujonan kijavított jegyzékével. Ára 26 krajczár, postán küldve 32 kr, **Irodai fali naptár** 1875-re. Katholikus és protestans, görög- orosz és izraelita naptárral, bélyegilleték táblákkal, s a királyhágónnineni királyi törvényszékek és járásbírósgok táblázatos kimutatásával. Különösen hivatali használatra Ára 30 krajczár, postánküldve 35 krajczár. **Erdélyi nagyobb képes naptár** 1875. évre. Hatodik évfolyam. Tiszti czim-tárral ellátva. Ára csak **50 kr.** postán küldve **56 kr.** A dústartalmu naptár-részen kívül a tiszticzimtár tartalma következő: A felelős magyar királyi kormány, horvát-szlavon-dalmát és osztrák-magyar közös ministerium, magyar királyi állami számvevőség, m. kir. curia, m.-vásárhelyi kir. ítélőtábla, m. k. kinestári jogügyek igazgatósága Pesten, az erdélyi földtehermentesítési alapigazgatóság Budán, a királyhágón inneni összes királyi törvényszékek és járásbírósgok, magyar királyi bányaigazgatóság és magyar királyi jószágigazgatóság Kolozsvárt, a kolozsvári és nagy-szebeni magyar királyi pénzügyigazgatóságok az alantas adó- és vámhivatalokkal, az erdélyi magyar királyi postaigazgatósági kerület postahivatalai és postamestereivel, a kolozsvári magyar királyi távirtdai kerület fő- és mellék-állomásaival, az erdélyi telekkönyvi igazgatóság Kolozsvárt, a királyhágón inneni megyék, székek, vidékek, szabad királyi- és mezővárosok közigazgatási tiszticzimtára, a kolozsvári magyar királyi tudomány-egyetem, kolozs-monostori gazdasági tanintézet, a Kolozsvárt létező hitfelekezeti tanodák, állami tanintézetek, népiskolák, óvodák és magán-nőveldek, kereskedelmi és iparkamarák, Brassóban és Kolozsvárt, az erdélyi gazdasági egyet, kolozsvári pinceegylet, bankok, kölcsönös takarékpénztárak, biztosító társaságok. A „kolozsvári kalauz”-ban közli a helyt létező közmivelődési és jótékonyági egyleteket, a helyt lakó orvosokat, ügyvédeket, irodalmi és iparvállalatokat, azok közül a nevezetesebb czekeket főlemlítve.

